

Traballo Cooperativo

Diego Rúa – Cervo (Marzo – Abril 2016)

@globopedia – diegorua@edu.xunta.es

introdución

Unha escola e un aula inclusiva acollen a **todo** o mundo, non rexeitan a ninguén: todos teñen *dereito* a acudir a ela, sen distinción da discapacidade, da orixe cultural ou calquera outra diferenza, e poder aprender en ela COS seus compañeiros e **dos** seus compañeiros.

A única maneira de facer posible aulas inclusivas, nas cales podan aprender xuntos alumnos aínda que sexan moi diferentes, é *estruturando* en elas o aprendizaxe de forma **cooperativa**.

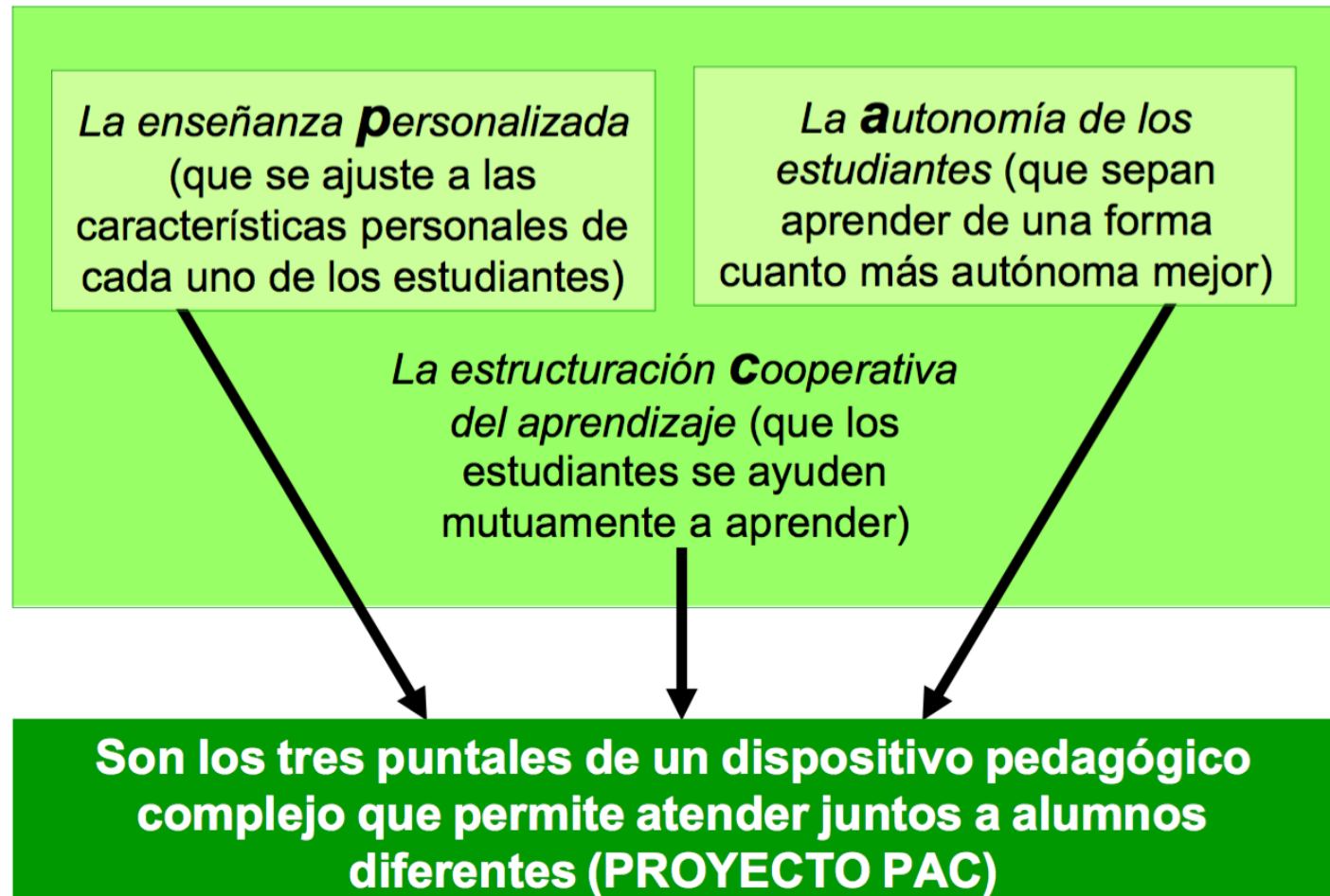
introducción

A cooperación supón algo máis que a colaboración: detrais da cooperación hai valores fundamentais como a *solidariedade* ou o *respecto* polas **diferenzas**.

Non hai cooperación se previamente excluíronse ós que son *diferentes*.

introducción

Tres **vías** para que podan aprender xuntos alumnos *diferentes*.

introducción

○ **Proxecto PAC** e o **Programa CA/AC**

Proxecto PAC: “*Programa Didáctico Inclusivo* para atender en el aula al alumnado con necesidades educativas diversas. Una investigación evaluativa.” (Referencia: SEJ2006-01495/EDUC)

Programa CA/AC (*Cooperar para Aprender/ Aprender a Cooperar*):
Conxunto de actuacións para ensinar e *aprender* en equipo.

primeira parte

Primeira parte: Algunhas reflexións entorno a algúns conceptos fundamentais.

A.- Estrutura da actividade e estrutura da actividade cooperativa.

B.- Concepto de Aprendizaxe Cooperativo.

C.- Colaborar versus Cooperar: a aula convertida nunha pequena comunidade de aprendizaxe.

D.- A estrutura dunha sesión de clase: os segmentos de actividade, índice de calidade e grado de cooperatividade.

Exercicio práctico:

- 1.-** Individualmente, contestade cunha sola frase á pregunta:
Que é para ti a aprendizaxe cooperativa?
- 2.-** Agora poñédevos en grupos de dous e das dúas respostas individuais compoñan unha soa resposta.
- 3.-** Finalmente, xúntense dúas parellas e das dúas respostas aportadas por ambas, definide que é aprendizaxe cooperativo (as catro persoas que formades o grupo)

primeira parte

A.- Estrutura da actividade e estrutura da actividade cooperativa.

Entendemos por **estrutura cooperativa** ó conxunto de elementos e de operacións que sucédense no *desenvolvemento da actividade* que, segundo coma se combinen entre si e a finalidade que con elas persigamos, producen un determinado efecto entre os que participan nela: individualismo, competitividade ou **cooperación**.

primeira parte

A.- Estrutura da actividade e estrutura da actividade cooperativa.

primeira parte

A.- Estrutura da actividade e estrutura da actividade cooperativa.

Unha estrutura da actividade cooperativa corresponde a unha determinada forma de organizar as *sucesivas operacións* que os alumnos deben seguir no momento de levar a cabo unha determinada actividade ou tarefa, de modo que se asegure o máximo o que *Spencer Kagan (1999)* chama **participación equitativa** e **interacción simultánea**.

primeira parte

A.- Estrutura da actividade e estrutura da actividade cooperativa.

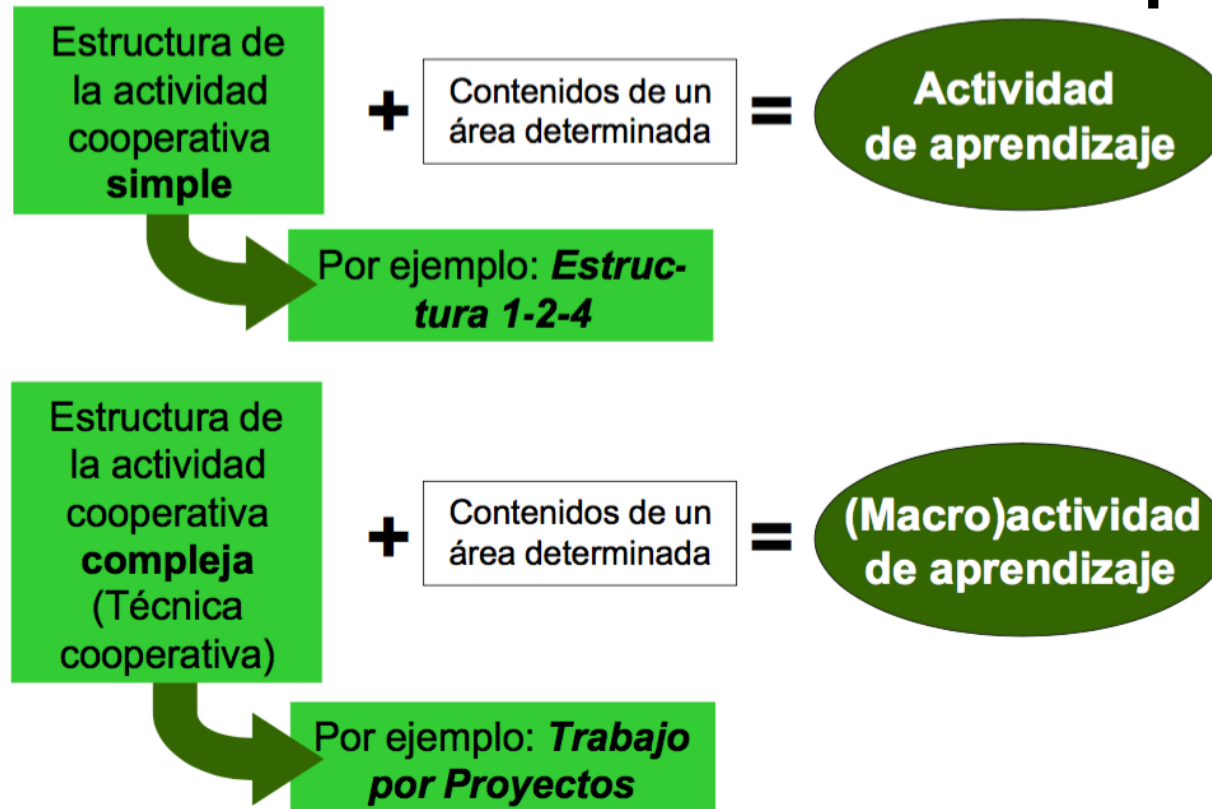
Participación Equitativa: Todos os alumnos e alumnas deben ter a oportunidade e a *obriga* de participar equitativamente na actividade.

Interacción Simultánea: Todos os alumnos dun equipo deben ter a oportunidade e a *obriga* de expresar o seu punto de vista, discutir, e dialogar cos demais ata chegar a un acordo.

primeira parte

A.- Estrutura da actividade e estrutura da actividade cooperativa.

Tipos de estruturas da actividade cooperativa

primeira parte

B.- Concepto de Aprendizaxe Cooperativo.

Os membros dun equipo de Aprendizaxe Cooperativo teñen unha **dobre** responsabilidade:

- Aprender eles o que o mestre ensina.
- Axudar a que o aprendan tamén os *membros* do equipo.

primeira parte

B.- Concepto de Aprendizaxe Cooperativo.

Os *equipos* de aprendizaxe cooperativo teñen unha **dobre** finalidade:

- Aprender os contidos curriculares.
- Aprender a *traballar en equipo*, coma un contido curricular máis. E dicir, **Cooperar para Aprender** e **Aprender a Cooperar**.

primeira parte

B.- Concepto de Aprendizaxe Cooperativo.

Unha cousa é que os alumnos fagan, de vez en cando, algún traballo en equipo e outra cousa moi diferente é ter **estruturada** a clase, de forma mais ou menos permanente, en equipo de traballo nos cales *axúdense* e *anímense* mutuamente á hora de aprender.

primeira parte

C.- Colaborar versus Cooperar: Aula convertida nunha pequena comunidade de aprendizaxe.

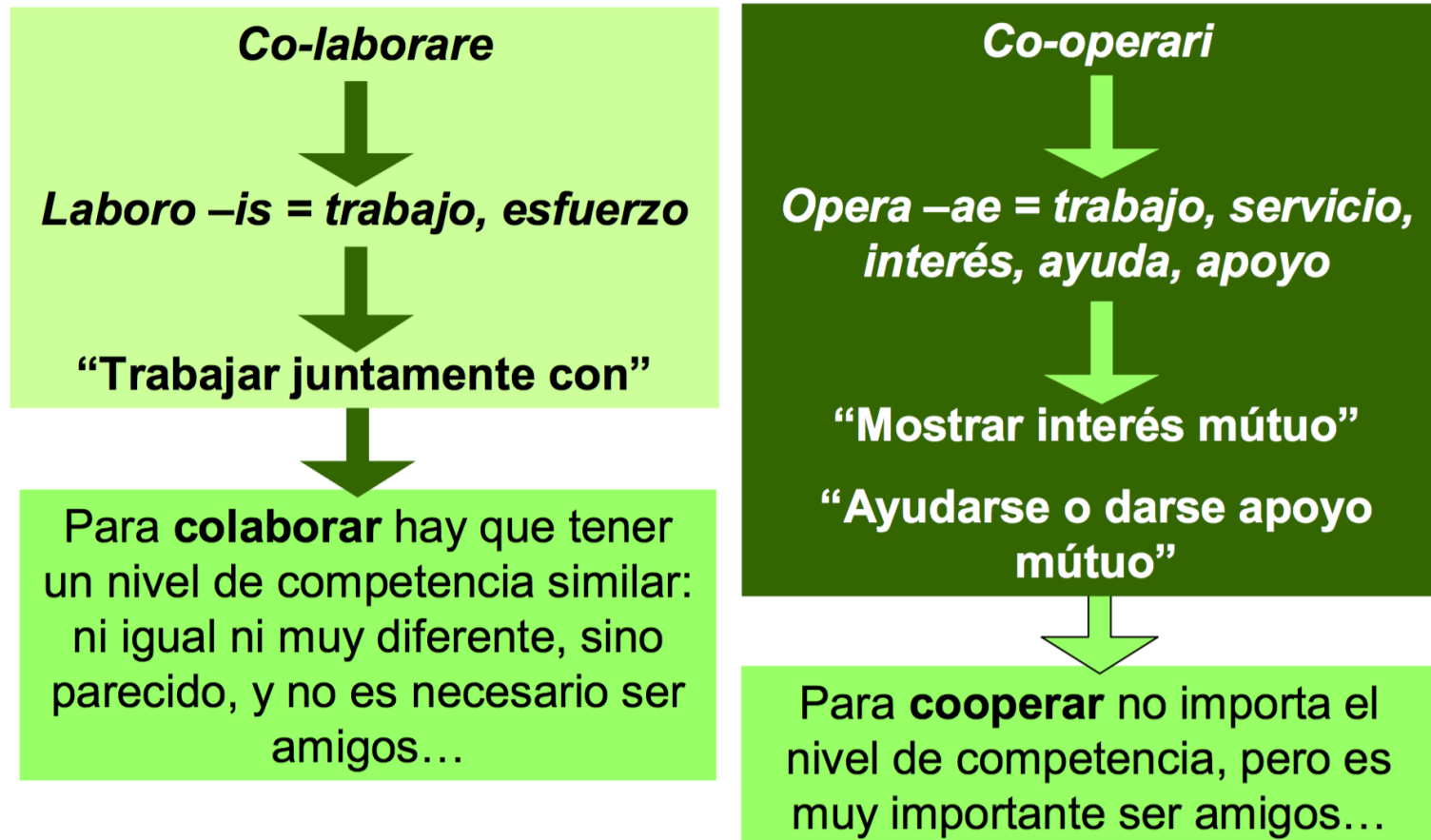
O que sabe revolver ecuacións de primeiro grao e o que case non sabe sumar e restar. Poden traballar xuntos?

Cooperar non é o mesmo que colaborar

A cooperación engade á colaboración un plus de **solidariedade**, de *axuda mutua*, de xenerosidade, que fai que os que nun principio simplemente colaboran para ser mais eficaces, acaben tendo **lazos afectivos** máis comúns.

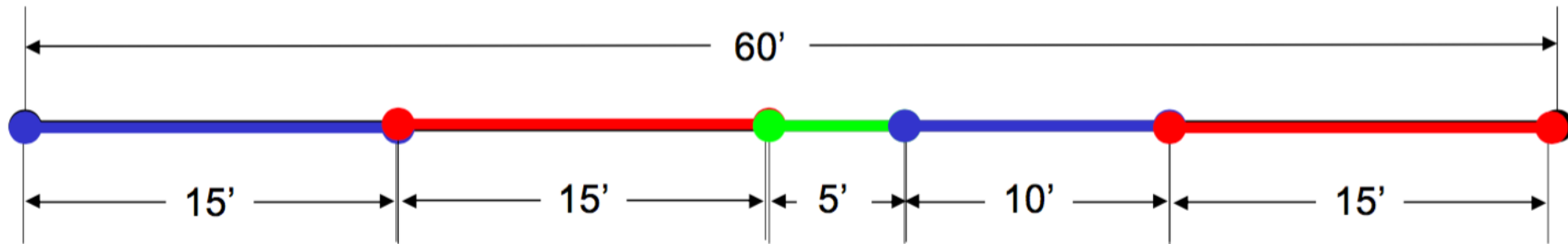
primeira parte

C.- Colaborar versus Cooperar: Aula convertida nunha pequena comunidade de aprendizaxe.

primeira parte

D.- A estrutura dunha sesión de clase: os segmentos de actividade, índice de calidade e grao de cooperatividade.

- Segmento AP = Segmento "protagonizado" fundamentalmente por el profesor
- Segmento AA = Segmento "protagonizado" fundamentalmente por los alumnos
- Segmento TM = Segmento de "Tiempos Muertos"

primeira parte

D.- A estrutura dunha sesión de clase: os segmentos de actividade, índice de calidade e grao de cooperatividade.

Grao de Cooperatividade.

Indica na medida en que podemos dicir que un equipo é cooperativo. Depende de:

- A **cantidade** de tempo que traballan en equipo (% de segmentos AA de tipo Cooperativo)
- A **calidade** do traballo en equipo que levan a cabo os estudantes.

Índice de
Calidade

primeira parte

D.- A estrutura dunha sesión de clase: os segmentos de actividade, índice de calidade e grao de cooperatividade.

Factores e contrafactores de calidade dun equipo cooperativo.

<i>Factor</i>	<i>Contrafactor</i>
<i>Interdependencia positiva de finalidades</i> En general, los miembros del equipo tienen claros, y bien presentes, los objetivos que el equipo se ha planteado, como equipo: aprender y ayudarse a aprender. No están satisfechos, como equipo, hasta que consiguen que todos sus miembros progresen en el aprendizaje, cada cual según sus posibilidades.	Algún membro do equipo non solamente non se esforza para que o seu equipo vaya ben (logre os seus obxectivos: aprender e ayudarse a aprender, e así o equipo “triunfe”), sino que se esforza para que o seu equipo “fracase” (non fai nada, non quere axudar a los demais, non quere que le axuden...).
<i>Interdependencia positiva de roles</i> El equipo ha definido, y ha distribuido, los diferentes roles a ejercer para que el equipo funcione. Además se han especificado con claridad cuáles son las <i>funciones</i> que se deben hacer para desempeñar de forma correcta un <i>rol</i> determinado.	Más allá de que se hayan determinado estos roles pero non se exerzan, hai alguen que desempeña un rol negativo que dificulta aínda máis o bo funcionamento do seu equipo.

primeira parte

D.- A estrutura dunha sesión de clase: os segmentos de actividade, índice de calidade e grao de cooperatividade.

Factores e contrafactores de calidade dun equipo cooperativo.

Interdependencia positiva de tarefas

Los miembros del equipo –en el supuesto de que tengan que hacer algo entre todos (un trabajo escrito, una presentación oral de un tema, un mural, etc.)-, se distribuyen el trabajo de forma que todos los miembros tienen alguna responsabilidad en la realización del trabajo, y una tarea tan relevante como sea posible, según sus capacidades, aptitudes o habilidades.

Hay alguien en el equipo que, aun cuando se hayan distribuido las tareas, conscientemente haga mal (de una forma más o menos frecuente) su trabajo, o no haga aquello a qué se ha comprometido (es decir, que no sea responsable dentro el equipo en este aspecto).

Interacción simultánea

Los miembros del equipo interactúan, hablan antes de hacer una actividad, se ponen de acuerdo sobre cuál es la mejor manera de hacerla; se ayudan entre ellos (piden ayuda, si la necesitan; prestan ayuda, si alguien se la pide...); se alientan, se animan mutuamente si alguien no se ve capaz de hacer un trabajo, o si está desanimado...

Con una mayor o menor frecuencia, hay alguien en el equipo que es marginado o menospreciado por el resto de sus compañeros, o hay alguien que impone a toda costa su punto de vista por encima del punto de vista de sus compañeros, o alguien que se limita a “copiar” lo que hacen los demás...

primeira parte

D.- A estrutura dunha sesión de clase: os segmentos de actividade, índice de calidade e grao de cooperatividade.

Factores e contrafactores de calidade dun equipo cooperativo.

<i>Dominio de las habilidades sociales básicas</i> Los miembros de un equipo dominan cada vez más las habilidades sociales básicas en su conjunto (respetar el turno de palabra, pedir y dar ayuda, cuidar el tono de voz, animar a sus compañeros, argumentar el punto de vista propio, aceptar el punto de vista de los demás, ponerse en el lugar de otro...	Algún membro do equipo mostra unha actitude e un comportamento totalmente contrario a estas habilidades sociais, de forma consciente e máis ou menos reiterada.
<i>Autoevaluación como equipo</i> Los miembros de un equipo son capaces de reflexionar sobre su propio funcionamiento como equipo, para identificar aquello que hacen especialmente bien para potenciarlo, y aquello que todavía no hacen suficientemente bien, para evitarlo o compensarlo.	Hay alguien dentro el equipo que de una forma consciente y más o menos reiterada se niega a hacer esta evaluación, y no aporta nada de su parte para que su equipo vaya mejorando. Una cosa es que no hagan, o no hagan bastante bien esta evaluación, y otra todavía peor es que haya alguien que se niegue rotundamente a hacerla...

Exercicio práctico: *Parada de 3 minutos.*

- 1.-** Nos mesmos equipos de antes. Durante 3 minutos, pensade dúas ou tres cuestións que queredes preguntar sobre o visto nesta primeira parte.
- 2.-** Cada equipo nomea un portavoz o cal fará as cuestións que o equipo quere formular.
- 3.-** Pasado este tempo, o portavoz de cada equipo, por turnos, formulará unha cuestión.

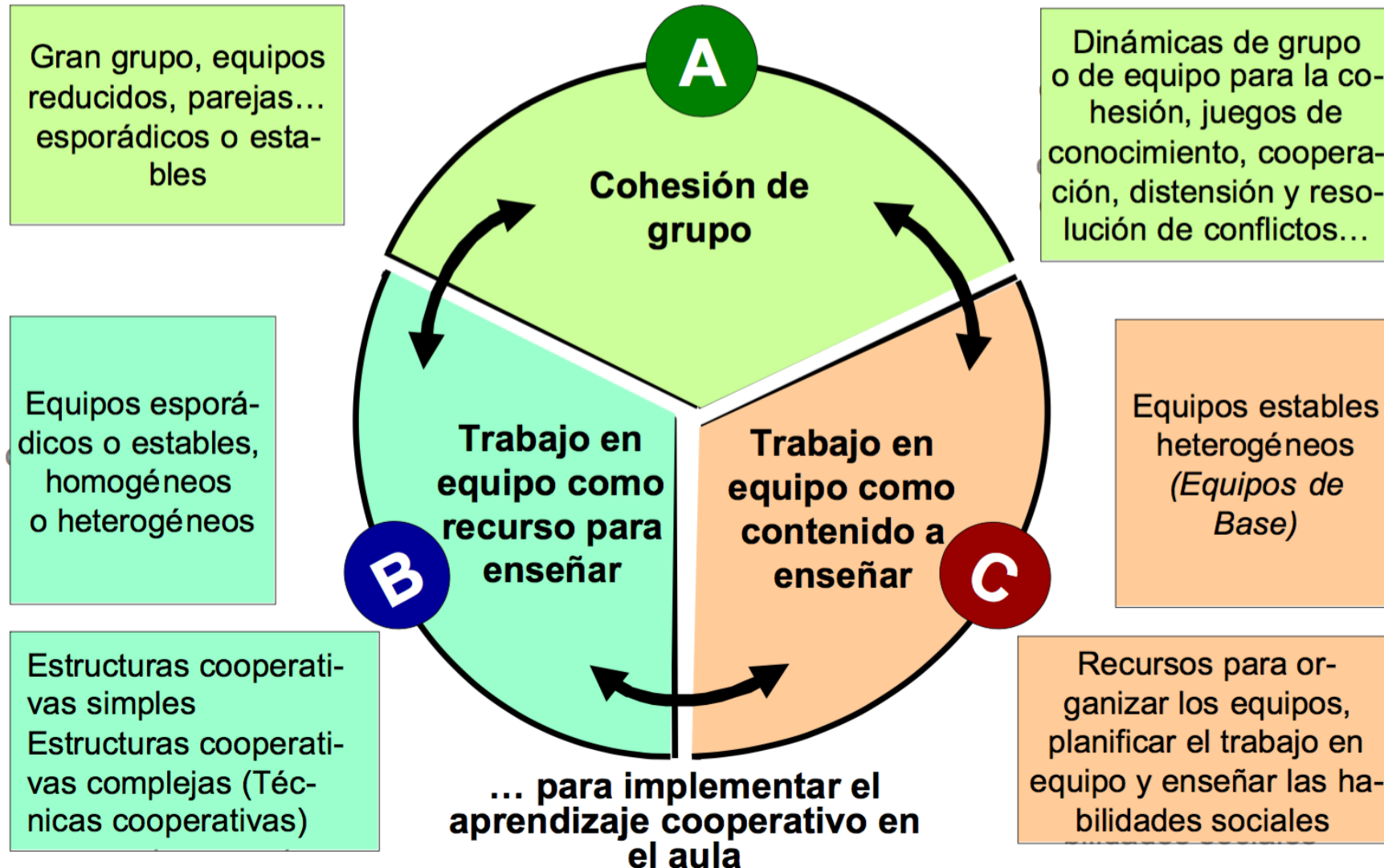
Segunda parte

O programa CA/AC:

Algumhas ideias práticas para ensinar a aprender en equipo.

segunda parte

Ámbitos de intervención...

segunda parte

Ámbito de intervención A: *A cohesión do grupo.*

Dinámicas de grupo, estratexias e actividades:

- Para fomentar o consenso nas tomas de decisións.
- Para favorecer a relación entre os alumnos e o coñecemento mutuo.
- Para facilitar a participación dos alumnos na inclusión dalgún compañeiro con discapacidade e favorecer o coñecemento mutuo.
- Para demostrar a importancia do traballo en equipo e demostrar a súa eficacia.
- Para preparar e sensibilizar ó alumnado para traballar de forma cooperativa.

segunda parte

Ámbito de intervención B: *O traballo en equipo como recursos para ensinar. Introducir e fomentar o traballo en equipo.*

- Estruturas (da actividade) cooperativas simples.
- Estruturas (da actividade) cooperativas complexas.

segunda parte

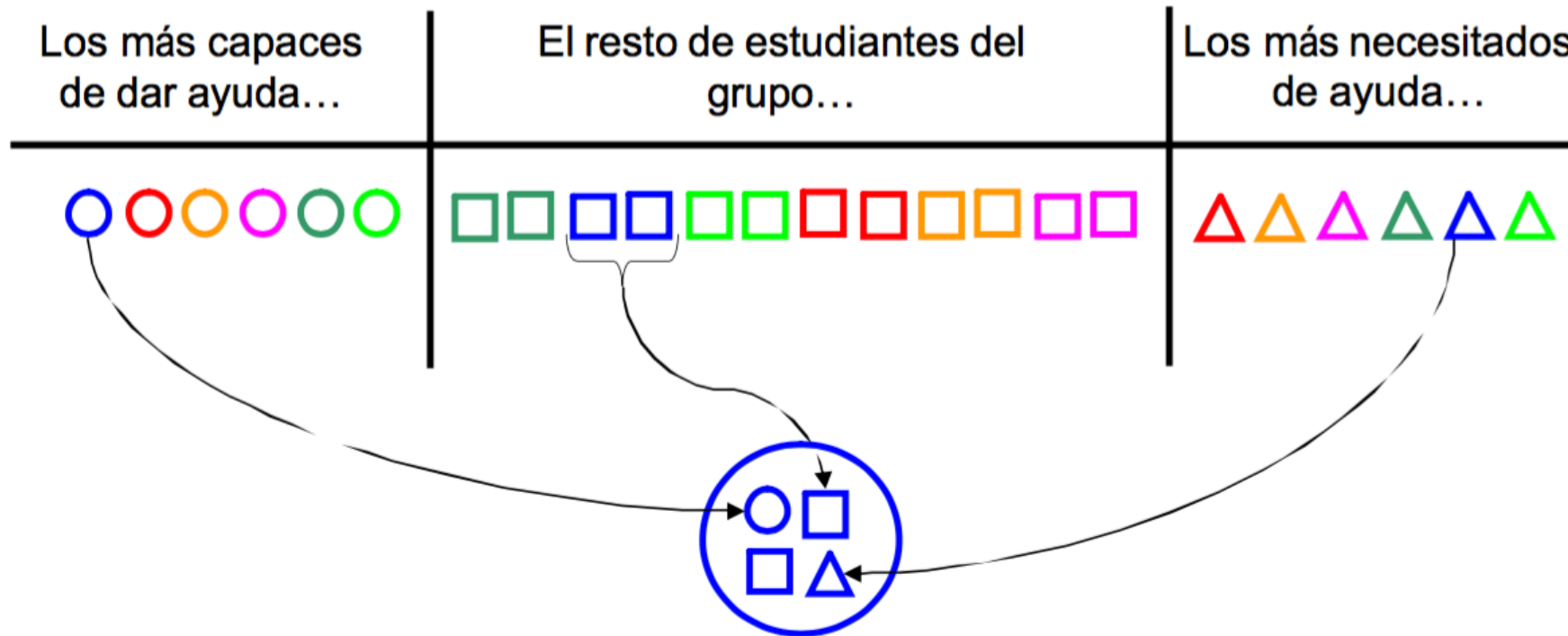
Ámbito de intervención C: *O traballo en equipo como contido a ensinar. Aprender a traballar en equipo.*

- Práctica sistemática das habilidades sociais cooperativas.
- Estruturas e recursos para reforzar algunhas habilidades sociais cooperativas.
- Instrumentos didácticos para favorecer a organización interna dos equipos (*Caderno de Equipo e Plans de Equipo*)

segunda parte

Formación dos equipos.

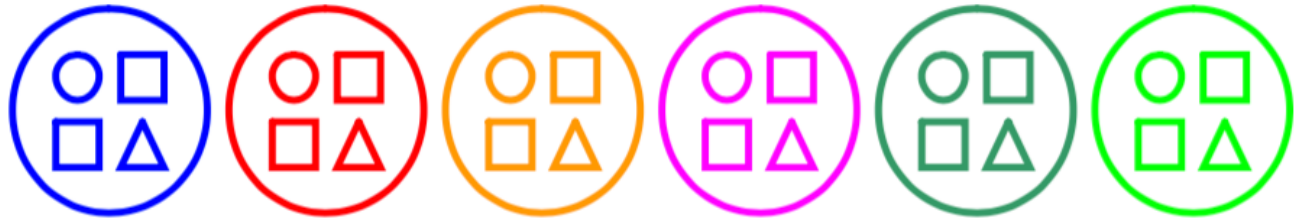
Para formar os equipos de composición heteroxénea, hai que distribuir ós estudantes do grupo clase en *tres subgrupos*.

segunda parte

Formación dos equipos.

**EQUIPOS DE
COMPOSICIÓN
HETEROGÉNEA:**

**EQUIPOS DE
COMPOSICIÓN
HOMOGÉNEA:**

